

การเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินงานตามหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกตามเป้าหมายที่ทำนายของประเทศไทย

นพรัตน์ พรหมอินทร์¹

1. บทนำ

ประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการใช้ทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดมากขึ้นและจะหมดลง ในอนาคตอันใกล้ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ประมาณว่า โลกใช้ ทรัพยากรเพิ่มขึ้นจาก 4 หมื่นล้านตัน ในปี ค.ศ. 1820 และจะเพิ่มเป็น 8.2 หมื่นล้านตัน ในปี ค.ศ. 2020 ในขณะที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้เพียงร้อยละ 40 และมีการคาดการณ์ว่าในอนาคตจำนวน ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 8 พันล้านคน ภายในปี ค.ศ. 2030 และมากกว่า 9 พันล้านคน ภายในปี ค.ศ. 2050 ทำให้มีความต้องการผลิตภัณฑ์และบริการที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศก็จะมีแนวโน้มที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องจากการผลิตและการบริโภคแบบเดิมตามระบบ เศรษฐกิจเส้นตรง (Linear Economy) ทำให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดนั้นหมดลงอย่าง รวดเร็ว และก่อให้เกิดของเสียและมลพิษต่างๆ จากการบำบัดและกำจัดที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการและไม่มี การหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ จึงเกิดการสะสมในสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ของระบบนิเวศ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สืบเนื่องจากปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากกิจกรรม การผลิตและบริโภคของประชากรที่เพิ่มขึ้น

ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ 6 ต่อปีในช่วง 6 ทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของธนาคารโลก พบว่า ในปี พ.ศ. 2555 พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ลดลงในอัตราร้อยละ 4.4 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าช่วงปี พ.ศ. 2523-2533 ถึง 3 เท่า ในขณะที่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย มีอยู่ 171 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2504 ลดลงเหลือเพียง 107.6 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2552 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรม ของประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโต มีการใช้ทรัพยากร และพลังงานเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร แหล่งน้ำเพื่อการ อุปโภคบริโภค ระบบนิเวศ การเกิดโรคระบาด สุขอนามัย ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชมคม โลก ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นวาระของโลก (Global Agenda) นำไปสู่ การกำหนดความตกลงปารีส ซึ่งเป็นความตกลงภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) ที่มีผลใช้

¹ ผู้จัดการ สำนักส่งเสริมตลาดคาร์บอนและนวัตกรรม, องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน)

บังคับ เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องกำหนดเป้าหมายในการควบคุมการเพิ่มอุณหภูมิเฉลี่ยของโลก ณ ปลายศตวรรษที่ 21 ไม่ให้เกิน 2 องศาเซลเซียสและให้มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส รวมถึงต้องมีการประเมินสถานการณ์ดำเนินงานในระดับโลก (Global Stocktake) ทุก ๆ 5 ปี เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาพรวมทุกมิติทั้งการดำเนินงานด้วยตนเองและการให้การสนับสนุน

ทั้งนี้ ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2537 และได้ดำเนินการร่วมกับนานาประเทศในการลดก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง และได้เข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงปารีส เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2559 และได้จัดส่ง “ข้อเสนอการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด” (Nationally Determined Contributions: NDCs) ไปยังสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคมพ.ศ. 2558 โดยไทยมีเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายในปี พ.ศ. 2573 ที่ร้อยละ 20-25 จากกรณีปกติ (Business as Usual) หรือ คิดเป็นปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่จะต้องลดลง 111 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าภายในปีดังกล่าว นอกจากนี้ แผนการปฏิรูปประเทศ ในประเด็นปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นย่อยที่ 3.3 การกำหนดกลไกที่เหมาะสมในการสร้างแรงจูงใจเชิงเศรษฐศาสตร์ให้ภาคเอกชนลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดังนั้นประเทศไทยจึงควรต้องเร่งเตรียมความพร้อมในการสร้างศักยภาพเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ดังนั้น การดำเนินงานในภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจก ด้วยการประเมินและกำหนดแนวทางการบริหารจัดการการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งทางตรงและทางอ้อมจากกิจกรรมขององค์กรและโซ่อุปทานโดยคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรและพลังงานตลอดทั้งวัฏจักรชีวิต รวมถึงสร้างโอกาสให้แก่ระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่สามารถเพิ่มผลิตภาพหรือเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น ในขณะที่สามารถลดการใช้พลังงานและลดการใช้ทรัพยากรได้ด้วยการหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์

สำหรับแนวคิดสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมบทบาทให้ภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศได้ คือ “แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน” ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงระบบในการออกแบบกระบวนการผลิตภัณฑ์/บริการ และรูปแบบธุรกิจ ด้วยการจัดการฝั่งการไหลของทรัพยากรให้เกิดการหมุนเวียนและการลดของเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจนนำไปสู่การไม่มีของเสีย ตลอดจนผลักดันให้ธุรกิจเติบโตทางอย่างยั่งยืน ในบริบทขององค์กร²เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ ที่ถูกออกแบบให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและบริโภคภายในระบบเศรษฐกิจเส้นตรงแบบเดิม โดยมีการใช้พลังงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยต้องใช้

²ปรับปรุงจากมาตรฐาน มตช. 2-2562แนวทางการใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กรสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2562)

ศักยภาพในการหมุนเวียนเพื่อใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบ และวัสดุ ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การใช้ซ้ำ การซ่อมแซม การปรับปรุงใหม่ การผลิตใหม่ การแปรใช้ใหม่ การออกแบบกระบวนการ รวมถึงการพัฒนาารูปแบบธุรกิจและนวัตกรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงมีการติดตามผลเพื่อจัดการให้ผลิตภัณฑ์และวัสดุหมุนเวียนอยู่ภายในระบบ ตลอดจนฟื้นฟูทรัพยากรและพลังงานต่างๆ ที่สกัดจากธรรมชาติมาใช้ ที่กำจัดทิ้งเป็นของเสียเมื่อหมดอายุการใช้งาน ให้สามารถหมุนเวียนเป็นวัสดุทั้งในเชิงชีวภาพและเชิงเทคนิคกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อย่างเป็นวัฏจักร และมีการเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับการลดการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติและลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม นับเป็นทางเลือกใหม่ที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไปสู่ความยั่งยืน เป็นที่ยอมรับและมีการขับเคลื่อนทั้งจากภาครัฐและภาคธุรกิจทั่วโลก และเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิให้เป็นศูนย์ ร่วมกับการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานของทุกภาคส่วนไปสู่พลังงานหมุนเวียน เพื่อให้ประชาคมโลกบรรลุผลในการควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกไม่ให้เกิน 2 องศาเซลเซียส การขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนในประเทศไทย จึงเป็นกลไกสำคัญที่ต้องดำเนินงานผ่านความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ-เอกชน โดยมีการรวบรวมองค์ความรู้ ความสามารถ และวิทยาการของทุกภาคเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม กับอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตและบริการแบบครบวงจรอย่างยั่งยืน ตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

เอกสารชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาต้นแบบอุตสาหกรรมคาร์บอนต่ำตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และสามารถนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกของภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกที่ทำนายของประเทศ

2 ความหมายและหลักการของแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนให้ทรัพยากรในระบบการผลิตทั้งหมดสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมและสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้เป็นการเปลี่ยนวงจรการใช้ทรัพยากรให้เกิดการหมุนเวียนมากที่สุด หรือการเปลี่ยนจากขั้นตอนที่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นการใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรับมือกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากเศรษฐกิจของโลกมีแนวโน้มการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความต้องการสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภค จึงส่งผลให้ความต้องการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตเพิ่มขึ้นไปด้วย ดังนั้น เศรษฐกิจหมุนเวียน จึงมุ่งเน้นการคงคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุด ส่งเสริมการใช้ซ้ำ สร้างของเสียในปริมาณที่น้อยที่สุด และให้ความสำคัญกับการจัดการของเสียจากการผลิตและบริการ ด้วยการนำวัสดุที่ผ่านการผลิตและบริการแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ ซึ่งต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่า เศรษฐกิจแบบเส้นตรง (Linear Economy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต นำไปใช้และทิ้งเป็นของเสียหรือส่งเข้าสู่กระบวนการกำจัด (Take – Make – Use - Dispose)

มาสู่การใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต นำไปใช้ และนำกลับมาใช้ใหม่ในระบบให้ได้มากที่สุด ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการ Close the Loop ของของเสีย หรือนำของเสียไปใช้ใน Loop อื่น ๆ ต่อไป (รายงานการพิจารณาศึกษา เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), 9 กันยายน 2563)

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ แนวคิดเชิงระบบในการออกแบบกระบวนการ ผลิตภัณฑ์/บริการ และรูปแบบธุรกิจ ด้วยการจัดการผังการไหลของทรัพยากรให้เกิดการหมุนเวียน และการลดของเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จนนำไปสู่การไม่มีของเสีย ตลอดจนผลักดันให้ธุรกิจเติบโตทางอย่างยั่งยืน (ปรับปรุงจาก มาตรฐาน มตช 2 2562 แนวทางการใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กร สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2562)) โดยหลักการสำคัญของเศรษฐกิจหมุนเวียน ได้แก่ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ การใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบ และวัสดุ อย่างสูงสุดด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การใช้ซ้ำ การซ่อมแซม การปรับปรุงใหม่ การผลิตใหม่ การแปรใช้ใหม่ การออกแบบกระบวนการ การพัฒนารูปแบบธุรกิจและนวัตกรรม รวมถึงมีการติดตามผลเพื่อจัดการให้ผลิตภัณฑ์ และวัสดุหมุนเวียนอยู่ภายในระบบ บนพื้นฐานกรอบการดำเนินงานที่เรียกว่า “The 9 R Framework” ประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงการเกิดของเสีย การคิดใหม่ การลดการใช้หรือบริโภค การใช้ซ้ำ การซ่อมแซม การปรับปรุงใหม่ การผลิตใหม่ การเปลี่ยนวัตถุประสงค์ใหม่ การรีไซเคิล และการฟื้นคืนสภาพ รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

ที่มา มาตรฐาน มตช 2 2562 แนวทางการใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กร สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2562)

3. นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของในต่างประเทศ

3.1 กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปมีการดำเนินตามแนวคิด Circular Economy โดยนำ เทคโนโลยี และ นวัตกรรมมาช่วยในการเพิ่มมูลค่าของทรัพยากร การนำพลังงานหมุนเวียนมาใช้ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสร้างระบบเพื่อให้มีการนำวัสดุที่ไม่ใช้งานแล้ว โดยปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ได้พิจารณาหาแนวทางในการแก้ไข โดยได้นำเสนอแนวคิด “Industry 2020 in the Circular Economy” ซึ่งครอบคลุมมิติเกี่ยวกับด้านการผลิตของอุตสาหกรรม ในรูปแบบใหม่ การปรับพฤติกรรมของผู้บริโภค และการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม โดยมีแนวทางในการดำเนินการตามแนวคิด Circular Economy สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการผลิตในภาคอุตสาหกรรม คณะกรรมาธิการยุโรปได้ออกข้อบังคับให้อุตสาหกรรมในภาคการผลิตต้องออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) ที่ง่ายต่อการแปรรูปและนำกลับไปใช้ใหม่ รวมถึงต้องเพิ่มอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ด้วย โดยในอนาคต จะเพิ่มข้อกำหนดเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco – Design) ซึ่งไม่เพียงแต่เน้นเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการประหยัด พลังงานเท่านั้น หากแต่ผลิตภัณฑ์ของภาคอุตสาหกรรมจะต้องสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ และมีความคงทนในการใช้งานสูง

2. ด้านการบริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคในภาคครัวเรือนสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คณะกรรมาธิการยุโรปจึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร ให้มากขึ้น เช่น การวางแผนพัฒนาฉลากพลังงาน (Energy Labeling) และเร่งออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการรีไซเคิลในภาคครัวเรือนให้เข้มงวดมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเตรียมที่จะออกนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างซึ่งเน้นให้มีการตระหนักถึงการใช้ทรัพยากร และการควบคุมราคาสินค้าให้สอดคล้องกับลักษณะทั่วไป ของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอายุการใช้งานหรือคุณภาพก็ตาม

3. ด้านการจัดการขยะ สหภาพยุโรปมีนโยบายที่จะปรับปรุงกระบวนการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยตั้งเป้าหมายที่จะลดพื้นที่กักเก็บขยะ และการเผาทำลายขยะที่ส่งผลกระทบต่อมลภาวะทางอากาศ โดยจะผลักดันให้มีการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม หรือภาษีค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ และจะผลักดันให้ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปลดปริมาณการใช้เทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงขยะให้เป็นพลังงาน (Residual Waste Treatment Technology) ที่เกินความจำเป็น พร้อมไปกับการกระตุ้นให้ประเทศสมาชิกต้องปรับปรุงระเบียบการจัดการขยะให้สอดคล้องกับนโยบาย และระบบการจัดการขยะตามที่ได้มีการตกลงร่วมกัน โดยสหภาพยุโรปมีเป้าหมายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการรีไซเคิลขยะจากภาคครัวเรือนให้ได้ ร้อยละ ๖๕ และจากขยะที่เกิดจากบรรจุภัณฑ์ให้ได้ร้อยละ ๗๕ ตลอดจนถึงพื้นที่กักเก็บขยะให้เหลือเพียง ร้อยละ 10 จากขยะภาคครัวเรือนทั้งหมดให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030)

4. กระบวนการเปลี่ยนแปลงขยะให้กลายเป็นวัตถุดิบในการผลิต สหภาพยุโรปสนับสนุน ให้มีโครงการวิจัยเกี่ยวกับการแปรรูปวัตถุดิบที่ถูกใช้แล้วมาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงให้มีการจัดตั้งตลาดในการซื้อขายวัตถุดิบที่มาจากคาร์บอนไดออกไซด์ รวมทั้งมีการเสนอแนวทางให้มีการปรับปรุงข้อบังคับกฎหมายด้านคุณภาพของวัตถุดิบจากการรีไซเคิลให้เข้มงวดมากขึ้น ซึ่งรวมถึงกำหนดจำนวนครั้ง ที่สามารถนำวัตถุดิบกลับมาใช้ใหม่ และการพัฒนามาตรการควบคุมปริมาณสารเคมีที่ตกค้างอยู่ในวัตถุดิบจากขั้นตอนรีไซเคิลให้เข้มงวดมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ สหภาพยุโรปได้ทำการประกาศแผน Circular Economy Package ขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยจุดประสงค์ของแผนดังกล่าวคือการร่วมผลักดันให้เศรษฐกิจของสหภาพยุโรป มีความยั่งยืนมากขึ้นผ่านการดำเนินการ Circular Economy Action Plan โดยมีสรุปแผนดังกล่าวโดยรวม ได้แก่ ยุทธศาสตร์จัดการพลาสติก EU Strategy for Plastics in the Circular Economy ที่ครอบคลุมทั้งสหภาพยุโรป ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงการออกแบบ การใช้สอย และการนำมาใช้อีกครั้งของผลิตภัณฑ์พลาสติก โดยมุ่งดำเนินการให้บรรจุภัณฑ์พลาสติกต้องสามารถนำมาใช้ซ้ำได้ทั้งหมดภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำกรอบการติดตามผลการดำเนินการเศรษฐกิจหมุนเวียน ในระดับสหภาพยุโรป และประเทศสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยสิบตัวชี้วัดในแต่ละภาคส่วน เช่น การผลิต การบริโภค การจัดการ ของเสียและทรัพยากร การลงทุนการจ้างงาน รวมไปถึงด้านนวัตกรรม (รายงานการพิจารณาศึกษาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), 9 กันยายน 2563)

3.2 สาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศจีนมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการใช้สารมลพิษและทรัพยากรเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความไม่มั่นคงด้านพลังงานและทรัพยากร ทำให้มีแนวโน้มที่เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรเกิดขึ้นได้ในอนาคต ถ้าไม่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มมีการกล่าวถึง Circular Economy เมื่อปี พ.ศ. 2539 เพื่อช่วยในการควบคุมมลพิษ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2551 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ริเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างจริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นภารกิจเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการนิเวศวิทยา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้มีการประกาศใช้ Circular Economy Law of the People's Republic of China ซึ่งนำไปสู่การกำหนด Circular Economy Development Strategy and the Recent Action Plan มีมาตรการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมแบบหมุนเวียน ส่งเสริมการบริโภคทรัพยากรอย่างประหยัด อาทิ พลังงาน น้ำ และที่ดิน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการรีไซเคิลขยะ เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตชนบท การพัฒนาระบบการรีไซเคิลทรัพยากรและขยะ ตลอดจนการเผยแพร่แนวคิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในธุรกิจสถาปัตยกรรมและธุรกิจขนส่ง รวมถึงบทบาทด้านการบริการเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น อีกทั้งในปี พ.ศ. 2554 ทางรัฐบาลจีนได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดการทำอุตสาหกรรมให้กลายเป็นสวนอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ หรือที่เรียกว่า Eco - Industrial Parks เพื่อแก้ปัญหาด้านทรัพยากรและ

พลังงานในอนาคต โดยรัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับเรื่องนี้โดยให้การอุดหนุนทางด้านเงินทุนในการพัฒนาประเทศและจัดตั้งสวนอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ โดยรัฐบาลกลางเป็นผู้ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภายใต้ความร่วมมือในการดำเนินงานจากภาคเอกชนและประชาชนอีกด้วย (รายงานการพิจารณาศึกษาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), 9 กันยายน 2563)

3.3 สหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรได้พัฒนาโครงการเพื่อเศรษฐกิจแบบหมุนเวียน ซึ่งคาดว่าจะสามารถสร้างงานได้ถึง 50,000 ตำแหน่ง และสามารถเพิ่มเงินลงทุนในประเทศ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังคาดว่านวัตกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น จะส่งผลให้สามารถลดขยะภายในประเทศ และเป็นการเพิ่มรายได้จากการรีไซเคิลด้วยซึ่งจากการศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยใช้แบบจำลองภายใต้โครงการ WRAP (The Waste and Resource Action Program) พบว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มีอยู่ในสหราชอาณาจักร ปัจจุบัน ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 40,000 ล้านปอนด์จะสามารถสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้หลายด้าน (รายงานการพิจารณาศึกษาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), 9 กันยายน 2563) ได้แก่

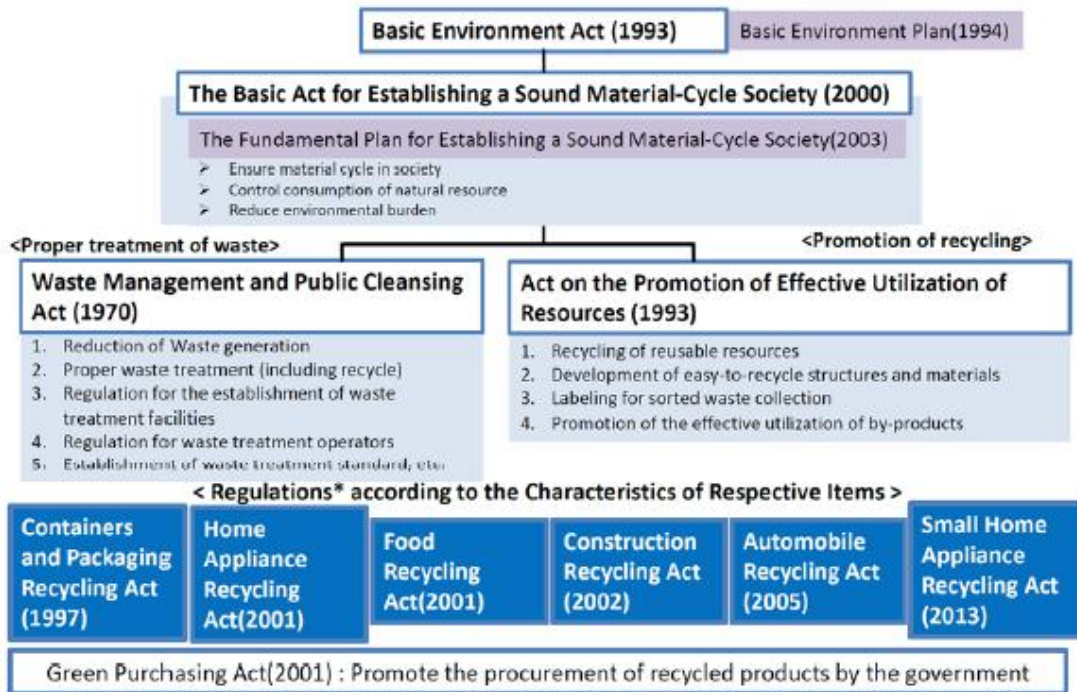
1. ทำให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยจะส่งผลให้ GDP ประเทศเติบโตประมาณร้อยละ 8 ในปี พ.ศ. 2593 ซึ่งคิดเป็นการเติบโตของ GDP ต่อหัวพนักงาน ประมาณร้อยละ 10-15
2. กระตุ้นให้เกิดการลงทุนและนวัตกรรม คิดเป็นมูลค่าเงินลงทุนประมาณร้อยละ 3 ของ GDP ภายใต้การให้สิทธิประโยชน์จูงใจจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน โดยเฉพาะการลงทุนด้านดิจิทัล เครื่องจักร ระบบอัตโนมัติ และเทคโนโลยีการจัดการขยะและวัสดุเหลือใช้
3. ทำให้ดุลการค้าของประเทศดีขึ้น เนื่องจากต้นทุนของส่วนประกอบและวัสดุที่นำมาใช้ในการผลิตโดยทั่วไปแล้วจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 40-60 ของต้นทุนทั้งหมด และส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่สหราชอาณาจักรต้องนำเข้า ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้วัสดุตามหลักการ Circular Economy จะมีส่วนช่วยลดการนำเข้า และส่งผลให้ดุลการค้าของประเทศดีขึ้น คิดเป็นประมาณร้อยละ 1-2 ของ GDP
4. ทำให้ประเทศมีระบบเศรษฐกิจที่เติบโตและมีความยืดหยุ่น จากการลดการพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบ ซึ่งจะเป็นการลดความเสี่ยงจากการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานทางธุรกิจ กรณีที่ราคาสินค้ามีความผันผวน
5. เกิดประโยชน์ด้านสังคม โดยจากการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจหมุนเวียนจะสามารถสร้างงานในภูมิภาคต่าง ๆ ของสหราชอาณาจักรได้มากกว่า 200,000 งาน ภายในปี พ.ศ. 2573

3.4 ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเริ่มขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนมาเป็นเวลานาน ผ่านกลไกทางกฎหมายที่เข้มแข็งและเป็นระบบ โดยกฎหมายที่สำคัญที่เป็นเหมือนกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนคือ The Basic

Act for Establishing a Sound Material - Cycle Society ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) และมีกฎหมายย่อยต่างๆ ภายใต้กฎหมายดังกล่าว เช่น Wasted Management and Public Cleansing Act และ Act on the Promotion of Effective Utilization of Resources Law ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียนของญี่ปุ่น

ที่มา: Ministry of the Environment, Japan (MOEJ), 2020.

การดำเนินงานดังกล่าวทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างมากในด้านการจัดการของเสีย โดยมีขยะจากการผลิตและบริโภคที่ไม่ได้นำกลับไปใช้ใหม่เพียงแค่อ้อยละ 5 ซึ่งความสำเร็จของญี่ปุ่นในครั้งนี้มาจากการที่รัฐบาลสร้างรากฐานการจัดการของเสียอย่างครอบคลุม ตั้งแต่การทำให้การแยกขยะเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับผู้บริโภค การเก็บค่าจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ตอนซื้อ และการบังคับให้เอกชนเป็นเจ้าของร่วมในโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการจัดการของเสีย (ปางอุบล อำนวยสิทธิ์, 2560)

ขณะที่ในระดับชุมชนก็สามารถนำทรัพยากรมาใช้ในการสร้างรายได้ ได้อย่างคุ้มค่าด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดเป็นสินค้าหรือบริการที่สอดแทรกนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ และยึดการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ เช่น “โครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์” หรือ OVOP (One Village One Product) ที่ประสบความสำเร็จและโด่งดังไปทั่วโลกจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการท่องเที่ยว โดยในส่วนผลิตภัณฑ์ต้องมีเงื่อนไข 3 อย่าง คือ (1) คุณภาพต้องคงที่ (2) สามารถผลิตได้สม่ำเสมอเพราะ OVOP มีคุณลักษณะ อยู่ระหว่างอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน และอุตสาหกรรมขั้นทุติยที่นำผลผลิตจากอุตสาหกรรมขั้น

พื้นฐานมาแปรรูป และ (3) ผ่านการรับรองมาตรฐาน และทดลองขายในตลาดก่อนอย่างน้อย 2-3 ปี ขณะที่ในส่วนของการท่องเที่ยว มีด้วยกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ การเยี่ยมชมประวัติศาสตร์ การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่อให้คนอื่น ๆ ได้มาสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น และทำให้รายได้เกิดการกระจายไปถึงชุมชน (Memagazine, 2561)

3.5 เนเธอร์แลนด์

ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2016 ได้ริเริ่มนโยบายการนำวัสดุกลับมาใช้ทั้งหมดภายในปี ค.ศ. 2050 และตั้งเป้าหมายระยะยาวในการลดปริมาณ วัสดุตั้งต้นให้ได้ร้อยละ 50 ในปี ค.ศ. 2030 โดยปัจจัยหลัก คือ การออกแบบสินค้าอย่างชาญฉลาดที่มีการใช้วัสดุตั้งต้นน้อยลง (Smart Design: Fewer Resource) สินค้าต้องมีอายุการใช้งานที่ยาวนานเพื่อลดปริมาณขยะในโลก (Extend Product Life) และสินค้าที่ใช้งานแล้วต้องนำกลับมาใช้ได้ อีก และต้องสามารถรีไซเคิลได้ (More Better Reuse: Waste as Raw Material) ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2023 เศรษฐกิจหมุนเวียนในเนเธอร์แลนด์ จะสร้างตลาดที่มีมูลค่ามากกว่า 7.3 พันล้านดอลลาร์ต่อปี และสร้างงานกว่า 54,000 ตำแหน่ง ราคาสินค้าจะถูกตั้งในแบบ true price คือ สินค้าและบริการต้องคิดราคาต้นทุนที่แท้จริง โดยนโยบายดังกล่าวเริ่มต้น จาก 5 กลุ่มธุรกิจหลัก คือ สารอินทรีย์ และอาหาร พลาสติก ภาคการผลิต การก่อสร้าง และสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อปรับปรุงวิธีการจัดการกับขยะเหลือใช้ คัดแยกขยะ เพื่อนำกลับมาใช้งาน อย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการนำมาทำเป็นพลังงานทางเลือก และอื่น ๆ เพื่อกำจัดขยะให้หมดไป

นอกจากนี้ ยังส่งเสริมนวัตกรรมในการผลิต ปรับปรุงกระบวนการรีไซเคิลให้ดีขึ้น สำหรับเนเธอร์แลนด์แล้ว เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องอาศัยบทบาทของทุกคน ทุกระดับที่ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ซึ่งที่ผ่านมา รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ได้ริเริ่มโครงการ Holland Circular Hotspot ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย Circular Economy in the Netherland by 2050 โดยโครงการดังกล่าวนี้เป็นแพลตฟอร์มที่เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน สถาบันต่าง ๆ ทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจหมุนเวียน การเปิดโอกาสให้เข้าร่วมในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนและเสริมสร้างการประสานงานทั่วโลก นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้เริ่มคิดเงินค่าถุงซึ่งอาจจะไม่มาก แต่ทำให้คนรู้สึกว่ามีต้นทุน เพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก ก่อให้เกิดผลในมุมกว้างทั่วประเทศ โดยที่ร้านสะดวกซื้อเองก็ต้องหันมาทำแคมเปญงดใช้ถุงพลาสติก ซึ่งท้ายที่สุด ก็จะทำให้กลายเป็นนิสัยของประชาชนไปเอง หรือกระทั่งกระแสสินค้าออร์แกนิก ผู้บริโภคก็ต้องตระหนักได้เองว่าเป็นสิ่งที่ดีและพวกเขาอยากจ่ายมากขึ้นเพื่อให้ได้สินค้าที่ดี (“Circular Economy : the Future We Create เรียนรู้ประสบการณ์ระดับโลก”, 2561)

4. นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศไทย

4.1 นโยบายเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG)

BCG Model เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติผ่านการนำองค์ความรู้มาต่อยอดฐานความเข้มแข็งภายในของประเทศไทย คือความหลากหลายทางชีวภาพและผลผลิตทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ พร้อมกับปรับเปลี่ยนระบบการผลิตไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อรักษาความมั่นคงทางวัตถุดิบ ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ จึงเป็นการบูรณาการการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวไปพร้อมกัน ซึ่งแนวคิดนี้ตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติอย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายใต้ BCG Model จะครอบคลุม 4 เป้าหมาย ได้แก่ เกษตรและอาหาร พลังงานและเคมีชีวภาพ การแพทย์และสุขภาพ รวมถึงการท่องเที่ยว โดยเศรษฐกิจหมุนเวียนจะถูกนำไปใช้กับทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งจะเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าใน 3 เรื่อง คือ การใช้งานผลิตภัณฑ์เต็มวงจร (Reuse, Refurbish, Sharing) การแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่ (Recycle, Upcycle) และการออกแบบผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Zero - Waste) เช่น การใช้เทคโนโลยีการจัดการขยะที่เหมาะสมกับลักษณะของขยะชุมชน หาแนวทางการใช้ประโยชน์จากขยะครบวงจรและสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมขยะเป็นศูนย์ นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการสร้างแพลตฟอร์มเฉพาะธุรกิจที่พัฒนานวัตกรรมสีเขียว ตลอดจนใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์มาประเมินวิเคราะห์ระบบการผลิตและผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงระบบการผลิตหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมครอบคลุมตั้งแต่ “ยอดปิรามิด” ซึ่งหมายถึง ผู้ประกอบการที่มีความพร้อมสูง มีกำลังลงทุนในเทคโนโลยีพร้อมรับความเสี่ยง สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูง และจะเป็นกำลังสำคัญของเศรษฐกิจไทยในอนาคตจนถึง “ฐานปิรามิด” ซึ่งหมายถึง ผู้ประกอบการ เกษตรกร หรือภาคชุมชน ที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูง แต่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากและเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรรายย่อยผู้ประกอบการ SMEs หรือชุมชน

ทั้งนี้ ในส่วนของเศรษฐกิจหมุนเวียน หรือ Circular Economy จะมุ่งเน้นการคงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุด รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดการสร้างของเสียให้เกิดขึ้นในปริมาณที่ต่ำที่สุด ให้มีความสำคัญกับการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ อาทิ การเปลี่ยนกากมันสำปะหลังจากกระบวนการผลิตแป้งมาผลิตเป็นพลังงาน เช่น เอทานอล หรือก๊าซชีวภาพเมื่อบูรณาการการพัฒนาเศรษฐกิจ

หมุนเวียน (Circular Economy) กับการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) ซึ่งหมายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่าควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ที่สมบูรณ์ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาที่สมดุลทั้ง 3 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ความยั่งยืนและความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล

4.2 แผนปฏิรูปประเทศ

การพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมีความสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ ในประเด็นปฏิรูปที่ 2 : ปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการวิจัยและสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยเพื่อตอบสนองเป้าหมาย Zero waste ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งจะช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างเต็มประสิทธิภาพและช่วยลดปริมาณขยะในระบบ ผ่านกิจกรรมการพัฒนากลไกในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ งานวิจัยและนวัตกรรมเข้าสู่การกำหนดนโยบายและแผนของภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อ สนับสนุนให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ตอบสนองเป้าหมาย Zero waste ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

4.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

การพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ในยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางที่ ๔ การส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนโดยใช้แนวคิดตลอดวัฏจักร

ในส่วนของการผลิต มีแนวทางในการส่งเสริมการผลิตและการลงทุนภาคอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้มาตรการทางการเงินและการคลังเพื่อสนับสนุนกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน การลดมลพิษ และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่สะอาด สนับสนุนการออกแบบระบบการผลิตและสร้างนวัตกรรมของสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น พลาสติกชีวภาพ สนับสนุนแนวทางการจัดการเชิงรุกเพื่อลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรมเฉพาะกลุ่มตลอดห่วงโซ่อุปทาน และส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกตลอดกระบวนการผลิต รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีผลกระทบสิ่งแวดล้อมรายสินค้าสนับสนุนการออกฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ส่งเสริมสินค้าฉลากเขียวและฉลากสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ พัฒนาระบบข้อมูลการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ของภาคการผลิตและภาคการขนส่ง ตลอดจนสนับสนุนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและปล่อยคาร์บอนต่ำ

ในส่วนของการบริโภค มีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอเพื่อสร้างความตระหนักรู้ของผู้บริโภคการเลือกใช้มาตรการจูงใจที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งเสริมแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น การคิดราคาสินค้าโดยรวมต้นทุนค่าใช้จ่ายจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งค่ากำจัดซากผลิตภัณฑ์ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ส่งเสริมให้ใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติเพื่อทดแทนการใช้พลาสติก ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนขยายผลการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของภาครัฐให้ครอบคลุมถึงระดับภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งขยายประเภทของสินค้าให้มากขึ้นและครอบคลุมสินค้าทางการเกษตร โดยเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์

4.4 แผนแม่บทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากขยะและของเสียอันตรายของประเทศระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ ได้จัดทำแผนแม่บทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากขยะและของเสียอันตรายของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อพิจารณา โดยแผนดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ขยะและของเสียอันตรายได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการมลพิษฯ ของประเทศไทยโดยใช้ 1) หลัก 3Rs แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หรือ Waste to Resources 2) หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP) 3) การส่งเสริมภาคเอกชนร่วมลงทุนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) และ 4) การส่งเสริมให้ผู้ผลิตมีส่วนร่วมในการจัดการขยะโดยใช้หลักการ Extended Producer Responsibility (EPR) โดยกำหนดตัวชี้วัดให้ขยะประเภทต่าง ๆ ทั้งขยะมูลฝอยชุมชนของเสียอันตรายชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ และกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการทั้งหมด

4.5 แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559-2564

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษได้จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559-2564 เพื่อเป็นกรอบและทิศทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศกรอบแนวคิดของแผนแม่บทฯ ประกอบด้วย การใช้หลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) การมีระบบจัดการที่เหมาะสม กำจัดแบบศูนย์รวม และแปรรูปขยะเพื่อนำมาผลิตเป็นพลังงานภายใต้ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยตั้งเป้าหมายไว้ 6 ประการ คือ

1. ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ภายในปี พ.ศ. 2564
2. ขยะมูลฝอยตกค้างได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2562

3. ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการรวบรวมและส่งกำจัด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ภายในปี พ.ศ.2564
4. มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2563
5. กากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายเข้าสู่ระบบการจัดการร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2563
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนที่ต้นทาง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2564

5. ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในช่วงเวลากว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่การประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลกในปี พ.ศ.2535 จึงนำไปสู่การยกฐานะอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change : UNFCCC) ขึ้นและมีมติรับรองในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ณ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และมีผลบังคับใช้เมื่อ 21 มีนาคม พ.ศ. 2537 การดำเนินงานเพื่อการจัดการแก้ไขปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และพยายามหาทางป้องกัน หรือลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ความพยายามแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับโลกมีมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน มีการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวม 3 ฉบับ ได้แก่ กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พิธีสารเกียวโต และความตกลงปารีส

5.1 กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เมื่อปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้เผยแพร่รายงานการประเมินสถานการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อยืนยันถึงสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศโลก และคาดการณ์ถึงภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การละลายของภูเขาน้ำแข็งและธารน้ำแข็ง การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลในมหาสมุทร การก่อตัวรุนแรงของภัยธรรมชาติที่เกิดบ่อยครั้งขึ้น เป็นต้น ผลการประเมินดังกล่าวได้นำไปสู่การเจรจาจัดทำกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) เพื่อใช้เป็นเวทีในการสร้างความร่วมมือจากนานาชาติในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กรอบอนุสัญญาฯ ได้กำหนดพันธกรณีแก่ประเทศภาคีโดยใช้หลักการ “ความรับผิดชอบร่วมกันที่แตกต่าง” หรือ “common but differentiated responsibilities” โดยจำแนกประเทศภาคีเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาคผนวกที่ 1 คือ ประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วที่มีการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากมาก่อน

จัดเป็นกลุ่มที่มีต้องมีพันธกรณีที่เป็นรูปธรรมในการลดก๊าซเรือนกระจก เช่น มีเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก กลุ่มภาคผนวกที่ 2 คือ ประเทศพัฒนาแล้วตามภาคผนวกที่ 1 แต่ไม่รวมประเทศที่มีการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ (จากสังคมนิยมเป็นทุนนิยม) โดยกลุ่มนี้ จัดเป็นกลุ่มที่ต้องให้การสนับสนุนทางการเงิน การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี และการสร้างศักยภาพ ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในการลดก๊าซเรือนกระจก และปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ กลุ่มนอกภาคผนวกที่ 1 คือ ประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมให้สัตยาบันเป็นภาคีในกรอบอนุสัญญาฯ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2537

5.2 พิธีสารเกียวโต

การประชุมสมัชชาภาคีภายใต้กรอบอนุสัญญาฯ (Conference of the Parties: COP) สมัยที่ 3 ในปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) ณ กรุงเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบต่อพิธีสารเกียวโต ซึ่งเป็นข้อตกลงที่มีผลผูกพันทางกฎหมายซึ่งอยู่ภายใต้กรอบอนุสัญญาฯ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การกำหนดพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจก โดยกำหนดเป็นตัวเลขเป้าหมายการลดในภาพรวมและเป้าหมายรายประเทศ สำหรับกลุ่มภาคผนวกที่ 1 และกำหนดระยะเวลาพันธกรณี (ระยะเวลาเป้าหมาย) โดยในระยะเวลาพันธกรณีที่ 1 (First Commitment Period) คือ ภายในช่วงปี ค.ศ. 2008-2012 (พ.ศ. 2551-2555) ประเทศกลุ่มภาคผนวกที่ 1 มีเป้าหมายในการลดก๊าซเรือนกระจกโดยรวมให้ได้ ร้อยละ 5 จากระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533)

นอกจากนี้ พิธีสารเกียวโตยังได้กำหนดกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศไว้ 3 รูปแบบ เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ได้แก่ (1) กลไกการซื้อขายหน่วยก๊าซเรือนกระจก หรือ คาร์บอนเครดิต ระหว่างประเทศกลุ่มภาคผนวกที่ 1 ด้วยกันเอง (Emission Trading) (2) การลงทุนดำเนินโครงการลดก๊าซเรือนกระจกร่วมกันระหว่างประเทศกลุ่มภาคผนวกที่ 1 ด้วยกันเอง (Joint Implementation) และ (3) การลงทุนดำเนินโครงการลดก๊าซเรือนกระจกร่วมกันระหว่างประเทศในและนอกกลุ่มภาคผนวกที่ 1 หรือที่เรียกว่า กลไกการพัฒนาที่สะอาด (Clean Development Mechanism: CDM) ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเกียวโตเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2545

ต่อมาการประชุมรัฐภาคีพิธีสารเกียวโต สมัยที่ 8 เมื่อเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) ณ กรุงโดฮา รัฐกาตาร์ ประเทศกาตาร์ ได้มีมติ (ข้อตัดสินใจที่ 1/CMP.8) แก้ไขพิธีสาร โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (1) กำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกโดยรวมของประเทศกลุ่มภาคผนวกที่ 1 เป็นร้อยละ 18 จากระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) ภายในระยะเวลาพันธกรณีที่ 2 ได้แก่ ช่วงปี ค.ศ. 2013-2020 (พ.ศ. 2556-2563) และ (2) เพิ่มเติมประเภทก๊าซเรือนกระจกให้ครอบคลุมก๊าซไนโตรเจนไตรฟลูออไรด์ (NFR3R) ในการกำหนดเป้าหมายและระยะเวลาพันธกรณีที่ 2 ของพิธีสารเกียวโต มีประเทศภาคีในกลุ่มภาคผนวกที่ 1 ที่ขอสงวนสิทธิ์ไม่เข้าร่วม/ไม่เสนอเป้าหมายในระยะเวลาพันธกรณีที่ 2 ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหพันธรัฐรัสเซีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศภาคีที่ขอสงวนสิทธิ์ในการปรับเปลี่ยนเป้าหมายในระยะเวลาพันธกรณีที่ 2 ตามความเหมาะสม ได้แก่ เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศภาคีที่ขอถอนตัวจากการเป็นภาคี

พิธีสารเกียวโต ได้แก่ ประเทศแคนาดา สำหรับประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประเทศนอกกลุ่มภาคผนวกที่ 1 จึงยังไม่มีพันธกรณีในรูปแบบของเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกทั้งในระยะพันธกรณีที่ 1 และ 2 (จนถึงปลายปี ค.ศ. 2020 หรือ พ.ศ. 2563)

5.3 ความตกลงปารีส

เนื่องจากพิธีสารเกียวโตมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างเต็มที่ ข้อจำกัดหลักได้แก่การที่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มภาคผนวกที่ 1 และปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตัดสินใจไม่เข้าร่วมเป็นภาคีของพิธีสารฯ จึงได้มีการเจรจาข้อตกลงภายใต้กรอบอนุสัญญาฯ โดยมุ่งเน้นที่จะให้มีข้อตกลงใหม่นอกเหนือจากพิธีสารเกียวโตที่มีผลผูกพันครอบคลุมประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายใหญ่ของโลก โดยได้จัดตั้งกระบวนการเจรจาในรอบแรก ได้แก่ Ad Hoc Working Group on Long Term Cooperative Action (AWG-LCA) ซึ่งระบุให้กำหนดข้อตกลงให้แล้วเสร็จภายใน ปี ค.ศ. 2009 (พ.ศ.2552) ในการประชุม COP สมัยที่ 15 ณ กรุงโคเปนเฮเกน ราชอาณาจักรเดนมาร์ก อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมไม่สามารถมีมติเกี่ยวกับข้อตกลงใหม่ร่วมกันได้ จนกระทั่งการประชุม COP สมัยที่ 17 ณ เมืองเดอร์บัน สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เมื่อ ปี ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554) ที่ประชุมจึงได้จัดตั้งกระบวนการเจรจาในรอบที่ 2 ขึ้น ได้แก่ Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action (ADP) ซึ่งระบุให้กำหนดข้อตกลงใหม่ให้แล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ในการประชุม COP สมัยที่ 21 ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส

กระบวนการเจรจา ADP ที่จัดตั้งขึ้นโดยที่ประชุม COP สมัยที่ 17 นั้น มีวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งเพื่อเป็นเวทีให้ประเทศภาคีเจรจาข้อตกลงใหม่ ที่จะมีผลบังคับใช้หลังปี ค.ศ. 2020 ซึ่งจะมาแทนที่พิธีสารเกียวโต โดยคาดหวังว่าข้อตกลงใหม่นี้จะครอบคลุมประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายใหญ่ของโลก และให้มีการกำหนดเป้าหมายในการลดก๊าซเรือนกระจกภายหลังปี ค.ศ. 2020 อย่างเป็นทางการ

ในการประชุม COP สมัยที่ 21 ที่ประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาฯ ได้มีข้อตัดสินใจรับรอง “ความตกลงปารีส” (Paris Agreement) เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2558 เป็นกรอบความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระยะยาวที่ทุกภาคีมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

ความตกลงปารีสมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เพื่อควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียสเมื่อเทียบกับก่อนยุคอุตสาหกรรม และมุ่งพยายามควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิไม่ให้เกิน 1.5 องศาเซลเซียสเมื่อเทียบกับก่อนยุคอุตสาหกรรม (2) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการส่งเสริมความสามารถในการฟื้นตัวจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำโดยไม่กระทบต่อการผลิตอาหาร และ (3) ทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนที่มีความสอดคล้องกับแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ และสร้างความสามารถในการฟื้นตัวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งนี้ ในความตกลงปารีสมีบทบัญญัติรวม 29 มาตรา ครอบคลุมการดำเนินงานเกี่ยวกับการลดก๊าซเรือน

กระจก การปรับตัวต่อผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสนับสนุนทางการเงิน การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเสริมสร้างศักยภาพของประเทศกำลังพัฒนา กรอบการรายงานข้อมูลการดำเนินงานและการให้การสนับสนุนอย่างโปร่งใส และการทบทวนสถานการณ์และการดำเนินงานระดับโลก (Global Stocktake)

ความตกลงปารีสมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2559 ภายหลังจากมีประเทศให้สัตยาบันเป็นภาคีเกิน 55 ประเทศ และมีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรวมกันมากกว่าร้อยละ 55 ของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก สำหรับประเทศไทยได้ให้สัตยาบันความตกลงปารีสเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2559

เนื้อหาบทบัญญัติในความตกลงปารีสมีทั้งในส่วนที่เป็นข้อผูกพันชัดเจน ส่วนที่เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน และส่วนที่เป็นหลักการกว้างๆ ที่ต้องมีการเจรจาจัดทำรายละเอียดหรือแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมต่อไป สำหรับในส่วนเนื้อหาที่เป็นข้อผูกพัน การเข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงปารีสจะส่งผลผูกพันให้ภาคีต้องดำเนินการเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สรุปได้ดังนี้

(1) ประเทศภาคีจะต้องจัดทำเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเป็นเป้าหมายที่แต่ละประเทศกำหนดเองตามความเหมาะสม หรือ ที่เรียกว่า NDCs (Nationally Determined Contributions) มีการทบทวนและเสนอใหม่ทุก 5 ปี และมีการนำเสนอรายงานติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวอย่างโปร่งใส

(2) ประเทศภาคีจะต้องจัดทำและดำเนินการมาตรการภายในประเทศ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย NDCs ที่ประเทศตนเองได้กำหนดไว้

(3) ประเทศภาคีควรจะพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาไปสู่การพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ สร้างความต้านทานและความสามารถในการฟื้นตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

(4) ประเทศภาคีจะต้องจัดทำแผนการปรับตัวระดับชาติ (National Adaptation Plan : NAP) และดำเนินการตามแผนที่จัดทำ

(5) ประเทศภาคีจะต้องจัดทำและนำเสนอรายงานแห่งชาติ (National Communications) รายงานรายสองปี (Biennial Reports) และรายงานความก้าวหน้ารายสองปี (Biennial Update Reports)

(6) ประเทศพัฒนาแล้วจะต้องให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการสนับสนุนทางการเงิน การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี และการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศกำลังพัฒนาในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง และมีการติดตามประเมินผลการสนับสนุนดังกล่าวอย่างโปร่งใส

(7) ให้มีการประเมินสถานการณ์ดำเนินงานระดับโลก (Global Stocktake) ทุก 5 ปี เพื่อติดตามผลการดำเนินงานและประเมินความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศใน

ภาพรวมทุกมิติ ทั้งการดำเนินงานและการให้การสนับสนุน โดยเฉพาะการประเมินระดับความสำเร็จในการควบคุมการเพิ่มของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลก ณ ปลายศตวรรษ ไม่ให้เกิน 2 หรือ 1.5 องศาเซลเซียส

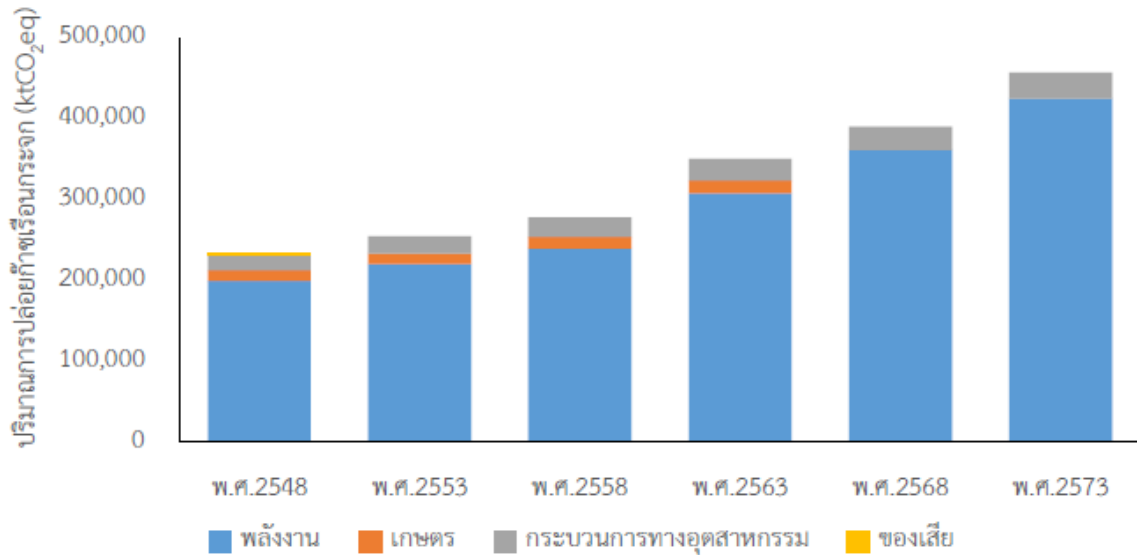
ในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของความตกลงปารีส มีกลไกหลายรูปแบบที่กำหนดไว้ในความตกลงปารีส เช่น การสร้างความร่วมมือ (Cooperative approach) ทั้งในรูปแบบของกลไกทางตลาด (market based approach) และมีใช้กลไกทางตลาด (non-market approaches) การพัฒนาและการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Development and Transfer) การเสริมสร้างศักยภาพ (Capacity Building) รวมทั้งเรื่องการสร้างจิตสำนึกและการศึกษา (Awareness and Education)

ในกระบวนการของสหประชาชาติ ยึดถือแนวทางการหารือที่จะก่อให้เกิดฉันทามติ โดยคำนึงถึงการรักษามุมมองอากาศของโลกไปพร้อมกับผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับอย่างยั่งยืน โดยเห็นว่าความตกลงปารีสเป็นกรอบความร่วมมือสำคัญในการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประชาคมโลก โดยตั้งใจจะร่วมหารือการจัดทำ Work Program ภายใต้ความตกลงปารีส ร่วมกับภาคีอื่น ๆ ให้แล้วเสร็จ เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาและรับรองภายในการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ ๒๔ โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ อย่างสมดุล ภายใต้รูปแบบการดำเนินงานที่เป็นไปตามความต้องการของภาคี มีความชัดเจน โปร่งใส คำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นต่าง ๆ และเป็นไปโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคี

6. แผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. 2564-2573 (Thailand's Nationally Determined Contribution Roadmap on Mitigation 2021-2030)

ประเทศไทยโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการจัดตั้งกลไกและกำหนดแผนดำเนินการเพื่อให้ประเทศบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกตามที่ได้กำหนดไว้ โดยได้จัดตั้งคณะทำงานจัดทำแผนการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ภายใต้คณะอนุกรรมการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้านการบูรณาการนโยบายและแผน และจัดทำร่างแผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. 2564 – 2573 (Thailand's Nationally Determined Contribution Roadmap on Mitigation 2021–2030 หรือ NDC Roadmap on Mitigation 2021–2030) โดยมีการคาดการณ์ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 279,129 พันตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (kt-CO₂eq) ในปี พ.ศ. 2548 (ค.ศ.2005) เป็น 554,649 พันตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ.2030) หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.8 ต่อปี ดังรายละเอียดในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การคาดการณ์ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยในกรณี BAU

ที่มา Thailand's Nationally Determined Contribution Roadmap on Mitigation 2021-2030), 2558

สาขาพลังงาน การปล่อยก๊าซเรือนกระจกในกรณี BAU มาจากการผลิตไฟฟ้า การใช้พลังงานในครัวเรือน การใช้พลังงานในอาคารเชิงพาณิชย์ (รวมอาคารรัฐ) การใช้พลังงานในอุตสาหกรรมการผลิต และการใช้พลังงานในการคมนาคมขนส่ง การปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับความต้องการพลังงานขั้นสุดท้ายโดยปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพิ่มขึ้นจาก 200,392 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ.2005) เป็น 425,649 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2573 (ค.ศ.2030) หรือคิดเป็นร้อยละ 71.8 และ 76.7 ของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประเทศไทยในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ.2005) และ พ.ศ.2573 (ค.ศ.2030) ตามลำดับ และคิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.1 สะท้อนให้เห็นว่าปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากสาขาพลังงานในกรณี BAU มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สาขาของเสีย มีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในกรณี BAU เพิ่มขึ้นจาก 12,878 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ.2005) เป็น 20,010 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2573 (ค.ศ.2030) หรือคิดเป็นร้อยละ 4.6 และ 3.6 ของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ. 2005) และ พ.ศ.2573 (ค.ศ.2030) ตามลำดับ และคิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.8 ต่อปี

สาขากระบวนการอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ มีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพิ่มขึ้นจาก 19,565 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ. 2005) เป็น 32,360 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2573 (ค.ศ.2030) หรือ คิดเป็นร้อยละ 7 และ 5.8 ของ

สาขาเกษตร มีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในกรณี BAU เพิ่มขึ้นจาก 46,294 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ.2005) เป็น 76,630 ktCO₂eq ในปี พ.ศ.2573 (ค.ศ.2030) หรือคิดเป็นร้อยละ 16.6 และ

13.8 ของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ.2005) และ พ.ศ.2573 (ค.ศ. 2030) ตามลำดับและคิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2 ต่อปี

ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยในปี พ.ศ.2548 (ค.ศ. 2005) และ พ.ศ.2573 (ค.ศ. 2030) ตามลำดับ และคิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2 ต่อปี

ทั้งนี้ ในสาขาพลังงานและขนส่ง สาขากระบวนการทางอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ และสาขาการจัดการของเสีย เป็นสาขาที่แผนหลักของหน่วยงานมีความพร้อม และมีศักยภาพในการดำเนินงานที่สามารถสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกได้ คิดเป็นศักยภาพในการลดก๊าซเรือนกระจก ณ ปี พ.ศ.2573 รวมทั้งสิ้น 115.6 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกที่ 111 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าหรือร้อยละ 20 จากกรณีปกติ โดยมีการกำหนดมาตรการลดก๊าซเรือนกระจก ในสาขาพลังงานและขนส่ง 9 มาตรการ ในสาขาการจัดการของเสีย 4 มาตรการ และในสาขากระบวนการทางอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ 2 มาตรการ รวมทั้งหมด 15 มาตรการ (ตารางที่ 1) เนื่องจากสาขาดังกล่าวมีแผนหลัก มีหน่วยงานรับผิดชอบชัดเจน มีความพร้อม และมีศักยภาพในการดำเนินงานที่สามารถสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกได้ โดยคิดเป็นศักยภาพในการลดก๊าซเรือนกระจก ณ ปี พ.ศ. 2473 รวมทั้งสิ้น 115.6 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (ตารางที่ 1)

ทั้งนี้ จะเห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเข้าไปสอดแทรก อยู่ในนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการมีส่วนร่วมช่วยผลักดันและขับเคลื่อนการลดก๊าซเรือนกระจกอย่างมีนัยยะสำคัญ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องนำหลักการดังกล่าวมาผูกโยงกับเรื่องการลดก๊าซเรือนกระจกโดยเฉพาะภาพรวมของประเทศไทยที่ได้จัดส่ง “ข้อเสนอการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด” (Nationally Determined Contributions: NDCs) ไปยังสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแล้ว

ตารางที่ 1 ศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย

มาตรการ	ปริมาณการลดก๊าซเรือนกระจก (ล้านตัน) พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030)
การผลิตไฟฟ้า	
1. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานไฟฟ้า	6
2. ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน	18
การใช้พลังงานในครัวเรือน	
3. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในครัวเรือน	2.79
4. มาตรการใช้พลังงานทดแทนในครัวเรือน	1.21
การใช้พลังงานในอาคารเชิงพาณิชย์ (รวมอาคารรัฐ)	
5. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในอาคาร	1
การใช้พลังงานในอุตสาหกรรม	
6. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในอุตสาหกรรม	11
7. มาตรการใช้พลังงานทดแทนในอุตสาหกรรม	32
คมนาคมขนส่ง	
8. มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในการขนส่ง	31
9. มาตรการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพสำหรับยานพาหนะ	10
การจัดการขยะ	
10. มาตรการลดปริมาณขยะ	1.3
การจัดการน้ำเสีย	
11. มาตรการเพิ่มการผลิตก๊าซชีวภาพจากน้ำเสียอุตสาหกรรมด้วยการนำก๊าซมีเทนกลับมาใช้ประโยชน์	0.7
12. มาตรการจัดการน้ำเสียอุตสาหกรรมอื่นๆ	
13. มาตรการจัดการน้ำเสียชุมชน	
การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม	
14. มาตรการทดแทนปูนเม็ด	0.3
15. มาตรการทดแทน/ปรับเปลี่ยนสารทำความเย็น	0.3
รวม	115.6

ที่มา: แผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยปี พ.ศ. 2564 - 2573

7. แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการลดก๊าซเรือนกระจก

การพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน จะก่อให้เกิดประโยชน์ครอบคลุมหลายด้าน ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงครอบคลุมไปยังทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับธุรกิจ ไปจนถึงระดับประเทศ ทั้งนี้ จากการศึกษาของ McKinsey & Company บริษัทที่ปรึกษาด้านการบริหารชั้นนำของโลก ระบุว่าระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจะส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับภาพรวมของประเทศสูงขึ้น ด้วยต้นทุนการผลิตที่ลดลงจากการใช้งานวัสดุและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้นานขึ้น ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ๆ ตลอดจนสามารถนำวัสดุมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มค่าตอบแทนของแรงงาน เป็นการเพิ่มรายได้ของภาคครัวเรือน และส่งผลให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สูงขึ้นตามลำดับ (McKinsey & Company, 2016)

นอกจากนี้ ในทางทฤษฎีพบว่า เศรษฐกิจหมุนเวียนจะส่งผลในด้านการประหยัดทรัพยากรโดยมีศักยภาพที่จะนำไปสู่การประหยัดวัสดุได้มากกว่าร้อยละ ๗๐ เมื่อเทียบกับการใช้วัสดุในรูปแบบธุรกิจตามปกติ ในอนาคตการเติบโตของประชากรโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลาง จะส่งผลให้มีความต้องการใช้วัสดุโดยรวมเพิ่มขึ้น ซึ่งการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ จะทำให้ปริมาณการใช้ทรัพยากรลดลง แต่ยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวได้ สำหรับในด้านการเติบโตของการจ้างงาน พบว่าการจ้างงานจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีการปรับเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยงานเหล่านี้จะถูกสร้างขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของการรีไซเคิลและการซ่อมที่มีคุณภาพสูงซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก การเพิ่มขึ้นของงานในภาคการขนส่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ การเพิ่มขึ้นของธุรกิจที่ใช้นวัตกรรมและการบริการในรูปแบบใหม่ ๆ

ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อม ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากมลภาวะ การปล่อยสารพิษ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศซึ่งจะส่งผลดีต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจะทำให้การใช้วัตถุดิบจากแหล่งธรรมชาติ (Primary Raw Materials) ลดลง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของผลผลิตทางการเกษตรและทำให้ผลกระทบภายนอกเชิงลบ (Negative Externality) เช่น ผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดจากมลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมลดลง การดำเนินการตามหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียนจะทำให้การปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดลงจากหลายปัจจัย เช่น การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ รูปแบบการบริการที่มีการใช้วัสดุและมีกระบวนการผลิตน้อยลง การใช้วัสดุและกระบวนการผลิตที่ประหยัดพลังงานและปลอดภัยการใช้พลังงานทดแทนแทนเชื้อเพลิงฟอสซิล การนำสารตกค้างที่มีค่ากลับมาใช้ซ้ำในกระบวนการเช่น ในยุโรปพบว่า การเข้าสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนทำให้การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลดลงร้อยละ 48 ในปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) และจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 83 ในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) ในด้านการผลิตภาคเกษตร การประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในระบบการทำฟาร์มจะส่งเสริมให้สารอาหารที่สำคัญถูกส่งกลับไปสู่ดิน ไม่กลายเป็นขยะ และยังเป็น การเพิ่มคุณภาพของดิน ส่งผลให้มูลค่าของที่ดินเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีระบบการใช้ที่ดินที่มีความสมดุลและยืดหยุ่นมากขึ้น

การนำหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้กับการจัดการอาหารเหลือทิ้ง ยังทำให้การใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ ลดลงถึงร้อยละ 80 เป็นการคืนความสมดุลทางธรรมชาติให้แก่ดินด้วยสำหรับในระดับธุรกิจ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจะนำมาซึ่งประโยชน์และโอกาสใหม่ ๆ สำหรับผู้ประกอบการ โดย Ellen MacArthur Foundation ได้สรุป 4 โอกาสสำคัญต่อภาคธุรกิจ ที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ได้แก่ 1) โอกาสในการทำกำไร 2) โอกาสด้านความมั่นคง และความยืดหยุ่นด้านอุปทานที่มีเพิ่มขึ้น 3) โอกาสจากความต้องการที่มีต่อโมเดลธุรกิจบริการ ในรูปแบบใหม่ และ 4) โอกาสในการขยายความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้าใหม่ การปรับเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน จะส่งผลให้บริษัทสามารถลดต้นทุนวัสดุและพัฒนาตลาดใหม่เพื่อให้เกิดผลกำไรที่เพิ่มขึ้น

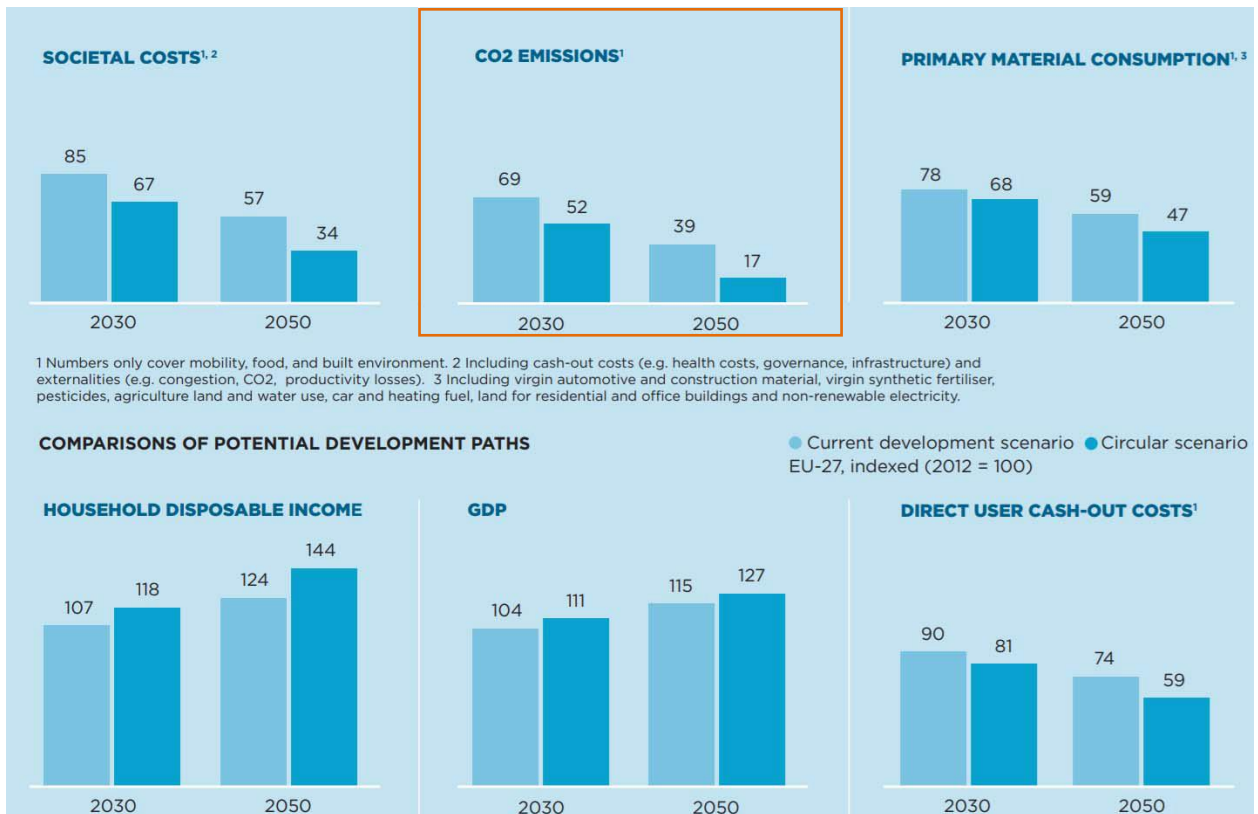
การนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจ ยังเป็นสิ่งที่รับประกันได้ถึงแนวโน้มที่ดีของบริษัท ในอนาคต จากต้นทุนที่ต่ำลง ความมั่นคงด้านอุปทานที่เพิ่มขึ้น การมีห่วงโซ่อุปทานที่แข็งแกร่ง และ ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักการของ Circular Economy เมื่อบริษัทใช้ วัสดุดิบน้อยลงและใช้วัสดุรีไซเคิล มากขึ้น จะส่งผลให้ต้นทุนวัสดุลดลงเมื่อเทียบกับต้นทุนด้านแรงงาน จึงเป็นการเพิ่มความยืดหยุ่น ของบริษัทภายใต้สถานการณ์ทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งความ ต้องการบริการใหม่ ๆ ที่ เพิ่มขึ้นยังช่วยสร้างโอกาสงานใหม่ให้แก่พนักงานและผู้ประกอบการ เช่น งานด้าน โลจิสติกส์ที่รวบรวมขนส่ง ซ่อมแซมและนำส่งผลิตภัณฑ์หลังการใช้งาน (Reversed Logistics) งานด้าน การตลาดและแพลตฟอร์ม การบริการเพื่อช่วยยืดอายุผลิตภัณฑ์ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาการผลิตซ้ำ และการ กู้คืนหรือซ่อมแซม ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการที่ใช้ประโยชน์จากโอกาสเหล่านี้ในเวลาที่เหมาะสมย่อม มีความได้เปรียบในการแข่งขันกว่าผู้ประกอบการรายอื่น

นอกจากนี้ เศรษฐกิจหมุนเวียนยังนำมาซึ่งรูปแบบธุรกิจใหม่และโอกาสในการผูกใจลูกค้า กล่าวคือ การปรับจากการผลิตสินค้าไปสู่ธุรกิจบริการลิสซิ่ง ซึ่งการเช่าสินค้าลักษณะนี้จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างลูกค้าและซัพพลายเออร์ในระยะยาว จากการติดต่อประสานงาน การบำรุงรักษา การบริการ ซ่อมแซมผลิตภัณฑ์ตลอดอายุการใช้งาน ด้วยความรับผิดชอบของซัพพลายเออร์ที่สม่ำเสมอและบ่อยครั้ง อย่างไม่จำกัด หากซัพพลายเออร์ยังคงมีความรับผิดชอบในการจัดหาผลิตภัณฑ์และบริการได้ตรงกับความต้องการของลูกค้า ก็ย่อมส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และมีความจงรักภักดีต่อสินค้าและบริการ ซึ่งส่งผลให้เกิดผลตอบแทนในรูปแบบของตัวเงินแก่ธุรกิจตามมา ดังเช่น ในสหภาพยุโรปพบว่า การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนเช่นการออกแบบที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้ประกอบการในสหภาพยุโรป ประหยัดค่าใช้จ่ายคิดเป็นมูลค่าถึง 600 พันล้านยูโร หรือประมาณร้อยละ 8 ของมูลค่าการซื้อขายประจำปี อีกทั้งยังช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ประมาณ ร้อยละ 2-4 ต่อปี (รายงานการพิจารณาศึกษาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), 9 กันยายน 2563)

สำหรับการประเมินมูลค่าจากเศรษฐกิจหมุนเวียน มูลนิธิเอลเลน แมคอาร์เทอร์ (Ellen MacArthur Foundation) ได้ประมาณการผลที่เกิดจากการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ในยุโรป ใน 3 สาขา ได้แก่ การก่อสร้าง อาหาร และการขนส่ง ในรูปของดัชนีเปรียบเทียบระหว่างกรณี ที่มีการนำแนวคิด

Circular Economy มาประยุกต์ใช้กับกรณีการดำเนินธุรกิจในรูปแบบปกติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า กรณีแรกจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามประเด็นต่าง ๆ ที่แสดงในแผนภาพด้านล่าง (จากซ้ายไปขวา และจากบนลงล่าง : รายได้สุทธิภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้น GDP เพิ่มขึ้น ต้นทุนทางตรงที่เป็นเงินสดลดลง ต้นทุนด้านสังคมลดลง การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลดลง และการบริโภควัสดุขั้นปฐมภูมิลดลง) (รายงานการพิจารณาศึกษาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), 9 กันยายน 2563)

แผนภาพที่ 4 ผลการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการลดก๊าซเรือนกระจกในสหภาพยุโรป

ที่มา: รายงาน Growth Within: A Circular Economy Vision for a Competitive Europe (Ellen MacArthur Foundation, 2015)

8. ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาทั้งหมดจะเห็นว่า การสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนต้องริเริ่มในตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานตลอดวงจรชีวิตของทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นประเด็นความท้าทายที่ทุกภาคส่วนต้องมีการขับเคลื่อน และบูรณาการการดำเนินงาน ขณะที่ความท้าทายต่อมาตรการนำหลักการแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกตามเป้าหมายของประเทศไทยที่ได้ให้คำมั่นไว้ภายใต้ความตกลงปารีส

ดังนั้น เอกสารฉบับนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินงานตามหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกตามเป้าหมายที่ท้าทายของประเทศไทยมา ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะ	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคประชาชน
1. การใช้กลไกราคา เพื่อสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของการผลิตและบริโภคผลิตภัณฑ์ และแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของตลาด	การส่งสัญญาณราคาที่ดีชัดเจนเพื่อส่งเสริมแนวคิด Circular Economy เช่น ปรับโครงสร้างภาษี	การตั้งราคาสินค้าและบริการที่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงตลอดวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์	ความเต็มใจจ่ายและการตระหนักรู้ถึงประโยชน์ของ Circular Economy
2. การใช้มาตรการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจ	การใช้มาตรการส่งเสริมทางด้านการลงทุน (BOI) และการยกเว้นภาษีในรูปแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการลงทุนและการดำเนินงานด้าน Circular Economy	การแสวงหาแหล่งเงินทุนและสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อการลงทุนและการดำเนินงานด้าน Circular Economy	
3. การใช้มาตรการภาคบังคับ และกฎระเบียบต่างๆ	การใช้กฎหมายบังคับ เช่น การบังคับให้ยกเลิกการใช้พลาสติกหิ้วที่มีความหนาน้อยกว่า 36 ไมครอน, กล่องโฟมบรรจุอาหาร, หลอดพลาสติกภายในปี 2565	การปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ	การปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ
4. การใช้มาตรฐานการรับรอง Circular Economy และการปริมาณการลดก๊าซเรือนกระจกตลอดวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์	การพัฒนากระบวนการรับรองมาตรฐาน Circular Economy และการปริมาณการลดก๊าซเรือนกระจกตลอดวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ เพื่อสะท้อน	การขอรับรองมาตรฐานและการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ	การสนับสนุนและเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคประชาชน
5. พัฒนาระบบตัวชี้วัดของเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)	การพัฒนาระบบตัวชี้วัดต่างๆ เช่น Economic Accounting เป็น Input/Output (I/O) Table เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจบริหารจัดการเชิงนโยบาย	สนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบตัวชี้วัด และการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะโดยเฉพาะเรื่อง Circular Economy และการปริมาณการลดก๊าซเรือนกระจก	
6. การสร้างตลาดให้แก่เศรษฐกิจหมุนเวียน	การดำเนินโครงการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (Green Procurement) กับหน่วยงานหรือองค์กรที่ดำเนินนโยบายเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน	การลงทุนเพื่อปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตให้สามารถนำทรัพยากรที่ถูกใช้แล้วมาผลิตซ้ำ แทนการผลิตสินค้าจากทรัพยากรใหม่	ความเต็มใจจ่ายและการตระหนักรู้ถึงประโยชน์ของ Circular Economy
7. การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียน	การสนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน	การลงทุนเพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น	
8. การสร้างความตระหนักให้แก่ภาคประชาสังคมและสาธารณชน	การบูรณาการทำงานจากทุกภาคส่วน อย่างครบวงจร เกี่ยวกับสร้างความตระหนักให้กับสาธารณชน	การบูรณาการทำงานจากทุกภาคส่วน อย่างครบวงจร เกี่ยวกับสร้างความตระหนักให้กับสาธารณชน	การตระหนักรู้ถึงประโยชน์ของ Circular Economy

สุดท้ายนี้ หากประเทศไทยต้องการดำเนินงานตามหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกตามเป้าหมายที่ทำนายของประเทศไทยเพื่อให้เห็น เป็นรูปธรรม นอกจากจะมีการขับเคลื่อนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย รวมทั้งผู้บริโภคด้วยแล้ว จะต้องมีการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์และการบูรณาการกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนกับแผนที่นำทางลดก๊าซเรือนกระจกเพื่อ

บรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศอย่างเป็นรูปธรรมพร้อมกรอบการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายและต้องกำหนดระเบียบวิธีการในการประเมินผลการลดก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผน เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนสามารถสนับสนุนเป้าหมายที่ท้าทาย และคาดว่าจะมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้นสำหรับการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศต่อไปในอนาคต

9. เอกสารอ้างอิง

- BCG in Action: The New Sustainable Growth Engine โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562
- Ellen MacArthur Foundation. Growth Within: A Circular Economy Vision for a Competitive Europe. Partnership Report between the Ellen MacArthur Foundation, Deutsche Post Foundation, and McKinsey Center for Business and Environment. June 2015.
- McKinsey & Company. The circular economy: Moving from theory to practice. McKinsey Center for Business and Environment Special edition, October 2016.
- Ministry of the Environment, Japan (MOEJ). Circular Economy Policy of Japan. Kurisu Masayoshi, Office for Promotion of Sound Material- Cycle Society, Environmental Regeneration and Material Cycles Bureau. The 2nd Meeting of Thailand- Japan Policy Dialogue on Promotion of Circular Economy. Ministry of Industry, Bangkok. 20 January 2020.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, แผนที่นำทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. 2564-2573 (Thailand's Nationally Determined Contribution Roadmap on Mitigation 2021-2030), 2558
- คณะทำงานฯ ราชวิชาการศึกษาทั่วไปในระดับอุดมศึกษา, คู่มือการสอน ราชวิชาการศึกษาทั่วไป: เศรษฐกิจหมุนเวียน “วิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในศตวรรษที่ 21” Circular Lifestyle for the 21st Century สิงหาคม 2563
- คณะกรรมการการพาณิชย์และการอุตสาหกรรมวุฒิสภา, รายงานการพิจารณาศึกษาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), 9 กันยายน 2563
- ปางอุบล อำนาจสิทธิ์. (15 กันยายน 2560). Circular Economy: พลิกวิกฤติทรัพยากรด้วยระบบเศรษฐกิจใหม่. สืบค้น 12 มกราคม 2562 จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/3831>
- มาตรฐาน มตช 2 2562 แนวทางการใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กร สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2562)
- รติมา คชนันท์ (2 กุมภาพันธ์ 2562) ,เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy), สืบค้น 21 มีนาคม 2564 จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/543286>